

4. Думанська О.І. Автор – видавець – розповсюдник – читач / О.І. Думанська. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.knygobachenia.com/?category=10&article=15>.

5. Культура торговельного обслуговування як фактор конкурентоспроможності сучасної книгарні (за матеріалами конкретно-соціологічного дослідження у "Книжковому домі "Буква") / О.В. Антоник, І.В. Синюк. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.knygobachenia.com/?category=13&article=12>.

6. Антоник О.В. Дослідження в книжковій справі – ліквідувати суперечність / О.В. Антоник, А.Ю. Судин. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.knygobachenia.com/?category=13&article=241>.

7. Судин А.Ю. Унікальність книги як товару / А.Ю. Судин. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.knygobachenia.com/?category=10&article=11>.

8. Микитин Т.І. Методичні засади оцінки ефективності ярмарково-виставкових заходів у вітчизняному книжковому бізнесі / Т.І. Микитин. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.knygobachenia.com/?category=10&article=18>.

9. Теремко В.І. Стратегічний потенціал видавництва як джерело його ефективності і перспектив / В.І. Теремко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.knygobachenia.com/?category=2&article=441>.

10. Антонюк З. Особливий погляд на книговидавництво / З. Антонюк. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dt.ua/articles/24514>.

11. Антирекорди української книжки – назад у 90-ті? / [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.vsiknygy.net.ua/analyst/6698/>.

12. Семиноженко В. Проблеми книговидавання в Україні – "відкрита книга"? / В. Семиноженко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.semynozhenko.net/documents/133/>.

13. Афонін О.В. Рекомендації з удосконалення українського книговидавання / О. Афонін, Н. Петрова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uabooks.info/ua/experts/?pid=3759>.

14. Медведєв О. Мовний баланс України / О. Медведєв. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uabooks.info/ua/book_market/analytics/?pid=2386.

Стецко М.І. О состоянии рынка книжной продукции в Украине

Определена роль книги в жизни общества. Прослежена динамика издания книг по тиражам, выяснены факторы, которые влияют на развитие книжной торговли в Украине.

Ключевые слова: книга, книжная торговля, издание, показатели, тираж, книгоиздательское дело, книготорговля и издательская деятельность.

Stetsko M.I. About market of bookselling condition in Ukraine

The role of book is certain in life of society. Examined dynamics of edition of books after drawings, factors that influence on development of bookselling in Ukraine are found out.

Keywords: book, bookselling, indexes, drawing, publishing business, publishing and bookselling activity.

УДК 007.012:504 *Доц. С.П. Мигаль, канд. архітектури; доц. Г.В. Сомар, канд. техн. наук; студ. Т.А. Сомар – НЛТУ України, м. Львів*

ЕКОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК У ДИЗАЙНІ ПРОСТОРОВО-ПРЕДМЕТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Розглянуто проблему дизайну середовища з урахуванням екологічного чинника в контексті нових технологій дизайнерського проектування та сталого розвитку. Подано класифікацію екологічних чинників, концептуальні положення і екологічні стратегії формування просторово-збалансованого предметного середовища.

Ключові слова: екологічний чинник, дизайн, просторово-предметне середовище, антропоєкологія.

Постановка проблеми та її актуальність. Розвиток дизайну середовища та проектної культури загалом відбувається в умовах бурхливого роз-

витку науково-технічного і соціального прогресу, еволюційних змін та розвитку біосфери, переходу її в новий якісний стан – ноосферу (друга половина XX ст.) та соціосферний етап розвитку (кінець XX – початок XXI ст.), кардинального перегляду цивілізаційних стратегій та зміни ціннісних орієнтирів. Інформаційний простір і соціосфера стають спільним середовищем існування людства. Зростаючий техногенний вплив на навколишнє середовище спричинив незворотні екологічні процеси. Середовище життєдіяльності людини набуває нової сутності на користь сталого розвитку – концепції діяльності людини в гармонії з природою, забезпечення якості життя людей і захисту інтересів майбутніх поколінь. У цьому плані актуальною стає необхідність теоретичного осмислення екологічної проблематики у формуванні середовища життєдіяльності людини і місця екологічного імперативу в ньому.

Аналіз останніх досліджень. Системний підхід до формування дизайну середовища в контексті концепції сталого розвитку та екологічної стратегії не відображено у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. Окремі аспекти екологічного спрямування розвитку людського суспільства, екології міста, середовища, дизайн-освіти розглянуті в роботах В.І. Вернадського, М.Ф. Реймерса, К.М. Ситника, М.А. Голубця, С.М. Стойка, П.А. Бехти М.П. Дубиніна, В.П. Кучерявого, С.Б. Чистякової, Н.Я. Крижанівської, В.П. Мироненка, С.П. Мигалю, А.К. Беліка, О.О. Орлової, І.І. Сердюка, І.А. Диди, Н.Є. Третьуб, В.А. Філіна та інших.

Мета даної роботи – визначити основні закономірності й особливості дизайну середовища з урахуванням екологічного чинника.

Сьогодні просторово-предметне середовище життєдіяльності людини розглядають як цілісну структуру внутрішнього та зовнішнього простору. Просторово-предметне середовище – сукупність природних і штучно створених просторів та їх предметне наповнення, що постійно взаємодіють з людиною. Воно охоплює природні, техногенні, виробничі, еколого-гігієнічні та соціокультурні елементи.

Дизайнерське дослідження та проектування середовища прийнято розглядати в широкому соціокультурному контексті формування цілісного середовища в системі "людина-середовище", а також програм його організації [2]. Такий підхід вимагає розгляду об'єкта розробки як елемента складної системи діяльності людини в рамках соціосистемного середовища. При цьому кожне творче рішення повинно відповідати екологічним, природно-кліматичним, дизайнерським, урбаністичним, соціальним, інформаційним та іншим чинникам. Базовою теорією в дослідженні проблеми та проектуванні середовища є системний підхід.

Безпосередній вплив на формування просторово-предметного середовища життєдіяльності людини мають екологічні закони та чинники, які спрямовані на взаємодію людини і довкілля, аналіз впливу зовнішніх чинників на самопочуття, здоров'я і розвиток людини, форми і способи її діяльності та поведінки [1]. Екологічні чинники – будь-які мінливі в часі та просторі явища, умови, елементи навколишнього середовища, на які людина та інші живі організми реагують пристосовницькими реакціями. Їх поділяють на абіотичні, біотичні та антропогенні [3, 4].

Абіотичні чинники – сукупність умов зовнішнього середовища, що впливають на живі організми. Біотичні чинники – сукупність чинників органічного світу (люди, тварини, рослини тощо), які визначають умови існування та взаємовідношення організмів у різних середовищах. Антропогенні чинники – внесені у середовище людською діяльністю зміни, що впливають на органічний світ. Запропонований варіант класифікації екологічних чинників середовища подано в табл. 1.

Табл. 1. Класифікація екологічних чинників середовища

Абіотичні	Біотичні	Антропогенні
Сонячна радіація. Космічні промені. Кліматичні: температура, відносна вологість повітря, атмосферний тиск.	Фітогенні: рослини організми. Зоогенні: тваринний світ.	Об'єкти антропогенного ландшафту: водні пристрої, геопластика рельєфу, декоративні покриття, малі архітектурні форми, рекреаційне обладнання.
Едафогенні: механічний склад, вологовміст, повітропроникливість, щільність ґрунтів.	Мікробіогенні: віруси, найпростіші, бактерії, гриби.	Об'єкти урбанізму й архітектури: міські поселення, житлові, громадські, промислові, комунікаційні, господарські споруди.
Орографічні: характер рельєфу.	Природні токсини немікробної дії.	Інженерно-технічні споруди: дамби, водосховища, канали, греблі, штучні моря, інше.
Хімічні: хімічний склад атмосфери, морських і прісних вод, ґрунтів.	Інтродукція нових видів живих організмів.	Фізичні забруднення: теплове, радіоактивне, інфрачервоне, ультрафіолетове, іонізуюче та електромагнітне випромінювання, шум та вібрація, "електронний смог".
Природні стихійні явища: землетруси, вулкани, поєві, цунамі, зсуви, посухи, пожежі.	Форми взаємовпливів живих організмів різних видів.	Хімічні забруднення: будівельні матеріали, миючі засоби, пестициди та інші синтетичні органічні речовини, важкі метали тощо.

Головне завдання дослідження екологічного чинника полягає у виявленні взаємодії людини як біологічної істоти з предметним оточенням і навколишнім середовищем загалом, вивченні впливу системи абіотичних, біотичних та антропогенних чинників на людський організм, удосконалення форм і процесів життєдіяльності людини [1, 3]. Аргументуючи важливість обґрунтування екологічного чинника в дизайні середовища, потрібно визначити її концептуальні положення та завдання:

- усвідомлення континууму простору, соціосфери як саморегульованої планетної системи з її компонентами довкілля та складними зв'язками та взаємовпливами;
- виявлення впливу окремих екологічних чинників середовища та їх комплексів у певному середовищі, конкретних умовах функціонування та впливу на здоров'я та життєдіяльність людини;
- визначення і систематизація ознак екологічного чинника, компонентів і поєднуючих їх процесів, що відбуваються в певному середовищі та в конкретний проміжок часу;
- утвердження антропоцентричної спрямованості дизайну як всеосяжної мети проектної діяльності з формування збалансованого просторово-предметного середовища;

- людина – центральний організатор соціосистемного середовища, носій соціокультурних традицій і виконавець усіх функціонально-технічних процесів;
- забезпечення соціальних функцій і комфортних умов життєдіяльності людини;
- забезпечення оптимальних умов сприйняття середовища, прийому і перероблення корисної інформації, тобто відомостей, необхідних у певній конкретній ситуації або в майбутньому для подальшого вироблення команди управління поведінкою людини;
- прогнозування можливих змін у здоров'ї людей внаслідок процесів, що відбуваються у навколишньому середовищі, формуванні предметного світу;
- прогнозування стану здоров'я майбутніх генерацій;
- виявлення закономірностей і особливостей формування просторово-предметного середовища життєдіяльності людини на основі принципів системного підходу та законів екології;
- визначення напрямів і стратегій дизайну середовища з урахуванням екологічного чинника;
- вивчення та використання традицій народної архітектури та творчості як відображення етнокультурної ідентичності навколишнього середовища й образу життя людини;
- виявлення форм і принципів організації мультисенсорного дизайну;
- виявлення принципів відеоекології як засобу формування середовища;
- створення антропогенетичного моніторингу – системи спостережень за процесами життєдіяльності людей внаслідок дії на них різних факторів середовища з метою моделювання і прогнозування геосоціосистемних процесів та раціонального керування ними;
- вироблення науково обґрунтованих нормативів екологічних засад дизайну щодо формування просторово-предметного середовища життєдіяльності людини з урахуванням системи антропоекологічного напруження.

Людина стала суспільною особистістю, здатною планомірно і цілеспрямовано діяти, формувати предметний світ, змінюючи довкілля, своє життя і власну сутність. Її розвиток і культура взаємозв'язків зі світом зумовлювалися процесами розвитку науки, матеріальної і духовної культури, формуванням цілісного соціосистемного середовища. Промислова революція кінця XVIII – початку XX ст., науково-технічна революція другої половини XX ст. стали основою науково-технічного і соціального прогресу людства. Здобутки фізики і хімії, молекулярної біології, інформаційних і нанотехнологій дали змогу людині проникнути у найдрібніші структури живого організму, його генетичну пам'ять, створити безвідходні технології, відкрити нові види енергії, експонентного розвитку комп'ютерної техніки. Людина стала вже менш залежною у своєму розвитку від біотичних чинників, потреби адаптації до мінливих умов довкілля. Вона вже здатна впливати на структурно-функціональну організацію природних екосистем, створює штучні екосистеми та геосоціосистеми, формує просторово-предметне середовище і підтримує його функціонування.

Сьогодні у дизайні формуються цілі блоки природних, соціальних, культурологічних, мистецтвознавчих, архітектурно-урбаністичних, науково-технічних, економічних системно орієнтованих дисциплін з метою рішення специфічних комплексних проблем щодо організації життєдіяльності людини, створення гармонійного просторово-предметного середовища. Як показує

практика, екологічна проблематика довкілля в дизайні середовища, удосконалення взаємодії суспільства і природи не вирішується в жодному з цих блоків дисциплін окремо, тому що вони включають складну сукупність різних типів знань і методів. Кожна галузь знань під особливим кутом розглядає сутність людини, процеси і закономірності її буття, взаємозв'язки з предметним світом, формування просторово-предметного середовища. Ці дисципліни мають справу з багатьма теоретичними поданнями, які виконують функцію часткових теоретичних схем відносно комплексного дослідження. Важливою умовою ефективного використання цих знань, з одного боку, є необхідність їх диференціації, а з іншого – інтеграції наук з метою отримання цілісного уявлення про об'єкт розроблення, його принципи і методи дослідження та проектування.

Глобалізаційні процеси, розвиток науки, матеріальної та духовної культури, дизайну та його інформаційне забезпечення виконують функцію методологічного орієнтира у виборі теоретичних засобів і методів розв'язання системних задач. Антропоцентрична спрямованість дизайну середовища, як всеосяжна мета проектної діяльності, спрямовується на блок наук, які вивчають людину, соціальні спільноти, їх розвиток, взаємозв'язки зі світом та закономірності функціонування (табл. 2).

Табл. 2. Наукове забезпечення антропоцентричної спрямованості дизайну

Назва науки	Об'єкт, аспекти дослідження
Історія	розвиток суспільства і його закономірності
Біологія	природа, суть життя, методи освоєння, організації і охорони природи відповідно до потреб людини
Антропология	походження та еволюція людини, варіації фізичної будови тіла людини
Антропоекологія	взаємодія людини, суспільства з навколишнім середовищем, вплив факторів зовнішнього середовища на функціонування людського організму
Анатомія людини	будова людського організму, його органів і систем у зв'язку з їхніми функціями і розвитком
Антропометрія	виміри людського тіла, описи його конституційних особливостей
Фізіологія людини	процеси, що відбуваються в людському організмі та їх закономірності
Психологія	психічні процеси, форми та закономірності психічної діяльності, зумовлені певними видами діяльності та впливом кліматичних, техногенних та інших факторів
Ергономіка	процеси, засоби та умови діяльності людини, їх адаптація до психологічних та фізіологічних особливостей людини
Біомеханіка	механічні явища в живих системах
Біодизайн	принципи будови й конструктивно-морфологічні властивості форм органічної природи для вирішення проектних завдань
Демографія	народонаселення, його чисельний склад, динаміка і відтворення
Етнографія	склад, походження, розселення і культурно-історичні взаємозв'язки народів світу, їхня культура, особливості побуту
Соціологія	суспільство, його структурні утворення і закономірності їх взаємодії, соціальні відносини і соціальні процеси, людини як суб'єкта цих процесів і відносин
Соціоекологія	взаємодія людського суспільства з природним і техногенним середовищем

Етносоціологія	загальносоціальні закономірності та форми суспільного життя етносів
Етнопсихологія	психічні особливості, ментальність народу, властивості національного характеру
Релігієзнавство	суспільно-історична природа релігії, механізм її соціальних зв'язків, особливості їх впливу на віруючих та інших галузей знань
Теорія дизайнерського мислення та сприйняття	методи евристичної трансформації постановки завдання, засоби і механізми пізнавальної реальності людини, формування і сприйняття інформації
Теорія діяльності	процес ставлення людини до світу, її взаємодія з навколишнім середовищем
Теорія творчості	процеси творення, його джерела, прийоми, методи та дизайнерський продукт

Включення об'єкта проектування в середовище, матеріальну і духовну культуру життєдіяльності людини забезпечується блоками екологічних та спеціальних архітектурно-дизайнерських, урбаністичних, культурологічних знань, які дають змогу сформуванню середовища, пізнати явища, процеси, закономірності, що відбуваються у сферах всесвіту, їх вплив на середовище та взаємовідносини людини з довкіллям.

Процес екологізації охоплює тепер будь-які сторони економіки і виробництва, формування структури споживачів. Екологізм – це світоглядна фундаментальна позиція дизайнера, яка може бути втілена у різних об'єктах матеріальної культури. У філософському розумінні екологізм у дизайні – це цілісна система професійного проектно-образного мислення, творчого переосмислення дійсності в застосуванні до об'єкта проектування і зв'язаних з ним проблем формоутворення.

Використання екологічного чинника посідає особливе місце в предметному дизайні. Серед них: ефективне використання матеріалу під час проектування і виготовлення виробу та можливістю багатократного його використання; вторинне використання матеріалу; використання натуральних матеріалів і природної сировини; проектування об'єктів на підставі природних аналогів; використання матеріалів паперово-целюлозного виробництва; багатократне використання матеріалів з можливістю багатократного їх перероблення і формоутворення; проектування і використання високоякісних матеріалів для предметів з тривалим терміном експлуатації і можливістю їх оновлення і вдосконалення; дизайн предметів з ефективним матеріаловмістом; дизайн предметів з раціональним вжитком енергоресурсів під час їх експлуатації і транспортування; мультисенсорний дизайн.

Екологічний підхід до проектування повинен включати теорію дизайнерського професійного мислення і нові уявлення про сприйняття та візуалізацію навколишнього середовища, які базуються на закономірностях пізнавальних процесів людини, як абсолютно домінуючого психофізіологічного процесу людського пізнання. Основа чуттєвого образу, що виникає при візуалізації середовища – тактильно-кінестезичні та дотикові відчуття. Зорові та слухові відчуття не мають самостійного значення, вони формуються на основі тактильно-кінестезичних відчуттів. При цьому сприйняття не зводиться до суми окремих відчуттів, а є якісно новим рівнем чуттєвого пізнання. Тому беззаперечним фактом є те, що візуалізація середовища є одним з головних

компонентів під час створення гармонійного середовища життєзабезпечення людини. Вирішення комплексних екологічних аспектів внаслідок проектування просторово-предметного середовища безпосередньо впливають на фізичне, психологічне, і соціальне здоров'я як окремої людини, так і суспільства загалом. Теоретичні положення дизайнерського мислення, діяльності та творчості роблять цінний внесок у розвиток гармонійного формування і мають визначальний характер для появи нового екологічного мислення і розуміння завдань проектної культури загалом.

Процес дизайнерського проектування просторово-предметного середовища з урахуванням екологічного чинника носить ітераційний характер, тобто під час його здійснення необхідне послідовне уточнення рішень, прийнятих на найбільш ранніх стадіях проектування на основі аналізу отримуваних конкретизованих рішень. Своєю чергою ітераційний характер проектування потребує багатоваріантності проектних рішень. Особливу роль при цьому відіграє система обмежень, які визначаються індикаторами стану довкілля, держстандартами, дефіцитністю матеріалів, конструктивними рішеннями, існуючими технологіями виготовлення.

Висновки. Пізнання закономірностей формування просторово-предметного середовища з урахуванням екологічного чинника, взаємозв'язків між людиною, середовищем та іншими структурно-функціональними компонентами в дизайні середовища, дають підстави вважати, що їх використання сприятиме забезпеченню комфортних і безпечних умов життєдіяльності.

Література

1. Голубець М.А. Середовищезнавство (інвайронментологія) / М.А. Голубець. – Львів : Вид-во "Манускрипт", 2010. – 176 с.
2. Мигаль С.П. Проектування меблів : навч. посібн. / С.П. Мигаль. – Львів : Вид-во "Світ", 1999. – 215 с.
3. Назарук М.М. Соціологія : словник-довідник / М.М. Назарук. – Львів : Вид-во ВНТА, 1998. – 172 с.
4. Орлова О.О. Екологічний фактор формоутворення в дизайні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 05.01.03 – Технічна естетика (мистецтвознавство) / Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. – Харків, 2003. – 20 с.

Мигаль С.П., Сомар Г.В., Сомар Т.А. Экологический фактор в дизайне пространственно-предметной среды

Рассмотрена проблема дизайна среды с учетом экологического фактора в контексте новых технологий дизайнерского проектирования и устойчивого развития. Представлена классификация экологических факторов, концептуальные положения и экологические стратегии формирования пространственно-предметной сбалансированной среды.

Ключевые слова: экологический фактор, дизайн, пространственно-предметная среда, антропоэкология.

Mygal S.P., Somar G.V., Somar T.A. Ecological factor in the design of space-subject environment

The article discusses the problem of design environment, taking into account ecological factor in the context of new technology design planning and sustainable development. Filed classification of ecological factor, conceptual and environmental strategy formation of spatially-subject balanced environment.

Keywords: ecological factor, design, space-subject environment, anthropoecology.

УДК 314:911.373

Асист. Т.Д. Гром'як – Львівський національний аграрний університет

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ ТА РОЗСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ

Розглянуто рівень та динаміку показників, що відображають демографічну ситуацію і розселення сільського населення Львівської області, здійснено поділ районів області на групи за основними характеристиками розселення.

Ключові слова: демографічна ситуація, народжуваність, смертність, природний приріст, розселення, сільська місцевість, сільське населення.

Постановка проблеми. Людина є суб'єктом усіх змін, які відбуваються у суспільстві. Зміцнення економіки, підвищення рівня соціально-економічного розвитку територій тощо здійснюються на благо людини і завдяки людині, завдяки її праці, творчим здібностям, бажанням. Таким чином, людина, її життя, інтереси, сподівання стоять в центрі соціально-економічних перетворень у країні, зокрема й на селі. Тому демографічна ситуація та розселення є важливою ланкою у вивченні практично всіх питань суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Демографічні аспекти розвитку суспільства вивчали такі науковці, як: О. Богуцький, О. Варецька, І. Гнибіденко, В. Дієсперов, О. Здоровцов, Е. Лібанова, М. Малік, С. Пирожков, В. Піскунов, О. Позняк, О. Шпикуляк, К. Якуба та інші. Питання суті, структури, особливостей формування та функціонування розселення в Україні досліджували такі науковці, як: Г. Анісімова, Я. Бондаренко, В. Валів, Т. Дагаєва, В. Джаман, А. Доценко, В. Загородній, О. Заставецька, Б. Заставецький, Ф. Заставний, П. Коваленко, С. Ковальов, М. Ковтонюк, В. Ковтун, О. Константинов, Л. Корецький, К. Космачов, О. Краснопольський, Д. Крисанов, О. Мінц, С. Мохначук, О. Назаревський, М. Петрига, Ю. Пітюренко, В. Покривський, А. Степаненко, О. Топчієв, М. Фашевський, Г. Фтомов, Б. Хорєв, О. Шаблій, Л. Шепотько та інші.

Мета роботи – охарактеризувати демографічну ситуацію та основні параметри розселення сільського населення Львівської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодо об'єкта нашого дослідження – сільської місцевості Львівської області, то протягом 1996-2010 рр. спостерігалось поступове зниження чисельності всього населення Львівщини. Причому до 2003 р. зниження чисельності сільського населення було дещо меншим, ніж у міських жителів, а в 2003 р. відбувся стрибок графіків ланцюгових темпів зростання і чисельність селян стала знижуватись набагато швидше, ніж городян. Хоча самі по собі темпи зниження чисельності сільського населення впродовж 2006-2010 рр. втрачали свою потужність. Таким чином, у 2010 р., порівняно з 2009 р., чисельність сільського населення Львівської області знизилась лише на 0,41 %.

Загалом чисельність населення Львівської області знизилась на 203,6 тис. осіб або на 7,40 %, зокрема чисельність міського населення в області скоротилась на 126,4 тис. осіб або 7,55 %, а сільського – на 77,2 тис. осіб або 7,16 %. Така ситуація призвела до перерозподілу населення Львівщини за територіальною ознакою, тобто до поступового зменшення частки